

Усі без винятку доходи від деревини без врахування витрат на заготовлю та збут, застосовані для оцінки вартості, щорічно вимірюються з врахуванням важливих для підприємств ринків і у будь-якому випадку наводяться у примітках до звіту.

В основі пропозиції лежить думка, що запаси деревини підприємства теоретично у кожен момент часу можуть бути вилучені на шляху самореклами і тим самим реалізовані у зв'язаній у них вартості. Тим самим як підхід до вартості може бути використана попнева плата, яку легко визначити.

Щоби уникнути втрати інформації про сальдовані окремі вартості у балансі, тобто щоби ці суттєві вартості надавати до відома акціонерів, доцільними є відповідні докази у примітках.

Висновки

Необхідність збереження лісових ресурсів, усвідомлення їх ролі у житті людини і збереженні довкілля вимагає адекватної еколого-економічної оцінки їх біофізичних функцій. Така оцінка передбачає, у свою чергу, налагодження відповідної системи обліку на лісових підприємствах з врахуванням тих вигод і послуг, які на сьогоднішній день не мають ринкової оцінки. Відображення у бухгалтерському балансі підприємства запасів деревини на корені дасть змогу користувачам отримувати інформацію про реальний стан засобів лісових підприємств і більшою мірою відповідає принципу "чесні наміри, справедлива оцінка". Це, у свою чергу, сприятиме виробленню більш обґрунтованої стратегії розвитку лісових підприємств і забезпеченню їх функціонування на засадах сталості.

Література

1. Копылова Ю., Лебедев Ю., Потравный И. Учет фактора времени при оценке долговременного эффекта средоформирующих функций леса// Экономика природопользования, 2003, № 1, С. 32-44.
2. Abetz K. Zur forstlichen Erfolgs- und Kostenrechnung. AFJZ. – 1959.
3. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87.
5. Туниця Ю. Лісознавчі витокі еколого-економічного вчення: індуктивний підхід// У зб. Наук. праць Лісівничої академії наук України, вип. 1, 2002, С. 11-21
6. International Accounting Standards Committee: Exposure Draft Agriculture (ED 65), London. -1999.
7. Borchers J. Überlegungen zur Einbindung des aufstockenden Holzes in den Jahresabschluss von Forstbetrieben vor dem Hintergrund des Paradigmawechsels internationaler Bilanzierungskonventionen. – In: Jöbstl H. (Hrsg.) "Waldvermögensbewertung – Forstliche Erfolgsrechnung. – Wien: Universität für Bodenkultur, 2000, S. 37-42.

УДК 338.246:502.34

Проф. І.М. Синякевич, д-р екон. наук,
доц. О.В. Врублевська, к.е.н. – УкрДЛТУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Аналіз економічного механізму природокористування в Україні свідчить, що залишаються нереалізованими можливості його вдосконалення. Автори статті пропонують внести ряд змін і доповнень до проекту Податкового кодексу України, спрямованих на екологізацію податкової системи, а також висловлюють інші пропозиції щодо підвищення ефективності діючих економічних важелів у сфері природокористування.

Prof. Ihor Syniakevych, Olena Vrublevska – USUFWT

Present-day issues of improvement of the economic mechanism in the nature usage sphere

The analysis of the economic mechanism of the nature usage reveals some options for its improvement in Ukraine. The authors propose changes and amendments to the Draft Tax Code aiming at "greening" of taxation system. Some other measures for rising the environmental and economic effectiveness of the economic instruments are proposed.

Незважаючи на значні позитивні зрушення, які відбулися за останні роки, діючий в Україні економічний та адміністративний механізм управління використанням природних ресурсів та охороною навколишнього природного середовища не може бути визнаним таким, що відповідає основному критерію його оцінки – критерію екологічної ефективності (результативності). Він також не забезпечує (суспільної) економічної ефективності природокористування та діяльності з державного управління в цій галузі.

Найважливішою ланкою цього механізму є податкова система. Верховною Радою України у другому читанні ухвалено проект Податкового кодексу України. На нашу думку, розробка і прийняття цього документу є доброю нагодою законодавчо ввести і закріпити положення, які забезпечують "позеленіння" податкової системи, надають їй екологічної спрямованості. На жаль, жодних рішучих кроків в цьому напрямі проект кодексу не робить, залишаючись стосовно ресурсних та екологічних платежів збірником діючого законодавства. Якщо проект, пройшовши два читання, не набув необхідних екологічних рис, очевидно, що досягти кардинальних змін в наступному читанні навряд чи реалістично. Усвідомлюючи, що, як правило, революційні нововведення у податковій сфері є небажаними, тим не менш, вважаємо, що вагомим зрушенням у даному випадку необхідно забезпечити. Тому нами запропоновано і подано до Верховної Ради України ряд змін і доповнень до проекту Податкового кодексу України.

Зокрема, найбільш рішучий характер має пропозиція замість діючого збору за викиди в атмосферне повітря пересувними джерелами запровадити екологічний податок акцизного типу, який справляється при продажу пального. Це означає введення нового податку з одночасним звуженням бази оподаткування для діючого збору за забруднення. Впровадження екологічного податку дозволяє розширити базу оподаткування для викидів у повітря і пов-

ною мірою реалізувати принцип економічної відповідальності за шкідливий екологічний вплив всіх власників транспорту. До оподатковуваних товарів необхідно включити всі види пального, за які у даний час справляється збір за забруднення, без зміни діючих нормативів плати на першому етапі. У перспективі до бази оподаткування можуть бути включені також мастила, добрива, речовини, які руйнують озоновий шар тощо. До країн, які запровадили подібний податок, належать країни ЄС, Австралія, Канада, США. Таким чином, впровадження екологічного податку сприяло б уніфікації системи екологічного оподаткування України з іншими державами.

Надходження від такого екологічного податку можуть слугувати джерелом фінансування програм переходу на використання екологічно безпечних видів транспорту і пального, в тому числі субсидування і кредитування приватних власників транспорту в разі переобладнання транспортних засобів та їх заміни, стимулювання застосування велосипедного транспорту, розвиток "велосипедної інфраструктури". Досвід Данії свідчить, що подібні програми можуть слугувати вирішенню проблеми забруднення повітря викидами автомобільного транспорту, а також шумового забруднення, у великих населених пунктах.

В умовах дефіциту коштів для природоохоронних інвестицій особливої уваги заслуговує механізм амортизації основних фондів природоохоронного призначення. На нашу думку, норми прискореної амортизації, як нині діючі, так і запропоновані у статті 2080(2) проекту Податкового кодексу, створюють недостатні переваги порівняно із звичайною нормою. Пропонуємо іншу шкалу ставок прискореної амортизації для основних фондів групи 3 (табл. 1).

Табл. 1. Порівняння систем прискореної амортизації для основних фондів групи 3

Рік	Звичайний порядок амортизації згідно з ст.2078, 2080(1), ставка 24 %	Прискорена амортизація згідно з ст.2080(2)		Пропоновані норми прискореної амортизації	
	Залишкова вартість на кінець року, в частках від первісної	Норма амортизації, %	Залишкова вартість на кінець року, в частках від первісної	Норма амортизації, %	Залишкова вартість на кінець року, в частках від первісної
1	0,76	15	0,85	25	0,75
2	0,58	30	0,55	25	0,50
3	0,44	20	0,35	20	0,30
4	0,33	15	0,20	15	0,15
5	0,25	10	0,10	15	0
6	0,19	5	0,5	—	—
7	0,15	5	0	—	—

Крім того, необхідно створити додаткові стимули для прискореного оновлення основних фондів природоохоронного призначення групи 1 (очисні споруди). При діючому порядку амортизації списання половини вартості основних фондів групи 1 відбувається за 17 років. На нашу думку, це аж ніяк не стимулює їхнього оновлення. Тому вважаємо за необхідне з метою стимулювання природоохоронних інвестицій дозволити також прискорену амортиза-

цію основних фондів природоохоронного призначення, що належать до групи 1 (табл. 2).

Табл. 2. Норми прискореної амортизації для основних фондів природоохоронного призначення групи 1

Рік експлуатації	Норма амортизації, % від первісної вартості	Рік експлуатації	Норма амортизації, % від первісної вартості
1	10	7	8
2	10	8	8
3	10	9	7
4	10	10	7
5	8	11	7
6	8	12	7

Нами також внесено ряд пропозицій до проекту Податкового кодексу щодо підтримки екологічно сприятливої діяльності, без чого, на нашу думку, неможливо забезпечити збільшення пропозиції екологічних благ. Вони стосуються пільгового оподаткування податком на прибуток операцій із страхування ризиків екологічної та ядерної шкоди, звільнення від оподаткування податком на прибуток та ПДВ діяльності у сфері збирання, заготівлі та утилізації окремих видів відходів, робіт з відтворення стану або створення, охорони та захисту природних об'єктів, звільнення від оподаткування податком на прибуток діяльності з використанням технологій на основі поновлюваних джерел енергії, операцій з надання в оренду основних фондів природоохоронного призначення.

Разом з тим невідкладні заходи, в яких є нагальна потреба, не обмежуються екологізацією системи оподаткування:

1. У першу чергу це стосується підвищення нормативів збору за забруднення, яке стало ще більш актуальним після відміни лімітів і кратних платежів для стаціонарних джерел. За період дії після останнього перегляду у 1999 році по 2001 рік нормативи збору для абсолютної більшості забруднюючих речовин, залишаючись незмінними номінально, зменшилися у доларовому еквіваленті у 1,3 раза, а за період з 1997 по 2001 рік – у 2,9 раза (це стосується нормативів збору за викиди стаціонарними джерелами аміаку, бензопирена, сполук кадмію, магнію, ртуті, сірководню, сірководнецю, нормативів, встановлених за класами небезпечності та залежно від ОБРВ, нормативів збору за скиди завислих речовин, нафтопродуктів, нітратів, нітритів, фосфатів, за розміщення відходів всіх класів небезпеки). За період з 1997 по 2001 рік у доларовому еквіваленті збільшилися лише нормативи збору за викиди пересувними джерелами у 3,5 раза.
2. Вимагають поступового підвищення всі ресурсні платежі, навіть якщо вони були введені нещодавно. Таке підвищення має не лише елімінувати вплив інфляційних процесів, а й забезпечити реальне зростання нормативів плати та частки екологічних витрат у собівартості продукції. Графік поетапного підвищення на перспективний період (5-7 ро-

ків) має бути узгодженим із відповідними промисловими групами і доведений до всіх платників. Це заклало б основи довгострокової інноваційної та інвестиційної діяльності виробників.

3. Незважаючи на останні позитивні зміни, внесені постановою Кабінету Міністрів №1084 від 26.07.2002 [1], залишається недієвою система збирання, сортування, транспортування, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини. Критичної гостроти досягла проблема забруднення навколишнього середовища відходами (зокрема, використаною тарою від напоїв). Вважаємо, що необхідно терміново запровадити систему депозитів і відшкодувань (авансово-компенсаційну систему, заставні ціни) для всіх видів тари, перш за все, для пластикових пляшок. Величина депозиту (цінової надбавки) для найдешевших напоїв має становити не менш як 50 100 % їхньої вартості. Одночасно необхідно заборонити будь-які нові виробництва тари, якщо виробником не забезпечується її утилізація. Тим самим буде реалізовано принцип розширеної відповідальності виробника (відповідальності за використання та утилізацію виробу), зафіксований у законодавстві європейських країн.
4. Необхідною є повна відміна пільг та реорганізація субсидій для населення у сфері житлово-комунального господарства, які залишаються потужним антистимулом до запровадження приладів обліку спожитої теплової енергії, води, газу та ощадливого їх використання, а також до процесу створення товариств співвласників багатоквартирних будинків. Відміна пільг повинна компенсуватися відповідним збільшенням пенсій, заробітної плати. Потребує також ревізії механізм надання субсидій на житлово-комунальні послуги. Вважаємо, що субсидії на комунальні послуги в їх теперішньому вигляді потрібно замінити на виплати соціальної допомоги, яка, з одного боку, повинна гарантувати захист малозабезпеченим сім'ям (згідно із офіційно встановленою межею малозабезпеченості), з іншого боку – передбачати перевірку відповідно фактичного рівня добробуту сім'ї декларованому на основі фактичних обсягів споживання. Вважаємо, що такі заходи сприяли б підвищенню ефективності використання природних та енергетичних ресурсів населенням та збільшенню надходжень від комунальних платежів.

Література

1. **Постанова Кабінету Міністрів** від 26.07.2002 №1084 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. №915"// Дебет-кредит. – 2002. – №39. С. 74-76.

УДК 330.342:330.151

Доц. Я.В. Кульчицький, канд. екон. наук;
асист. М.В. Малиновська – УкрДЛТУ

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНИХ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Досліджується екологічна свідомість як чинник формування соціально-екологічних суспільних відносин. Автори простежують її генезис і формування нової екологічної парадигми економічної еволюції. Значна увага приділена становленню екоцентристської системи цінностей.

Doc. Ya.V. Kul'chyts'kyi, assist. M.V. Malinovs'ka – USUFWT

Ecological consciousness in factors context forming of socially-ecological social relations

In article investigates ecological consciousness as forming factor of socially-ecological social relations. Authors traces her genesis and forming of new ecological paradigm of economic evolution. Considerable attention is spared to formation ecological of valuables system.

Key words: ecological consciousness, socially-ecological social relations, ecological paradigm, economic evolution.

Глибокий методологічний аналіз соціальних процесів неможливий без розгляду суспільства в усьому розмаїтті його проявів як цілісної системи. Звідси логічно випливає нагальність дослідження й аналізу соціально-екологічних суспільних відносин з різних сторін, як аспекту, зрізу цілісного суспільного організму. У цьому контексті В. Андрущенко та М. Михальченко слушно зазначають, що "соціум є особливий спосіб життя особливих істот – людей, головними чинниками якого є свідомість, діяльність і спілкування, генетично-функціональний зв'язок між якими призводить до створення відмінного від природного предметно-духовного світу культури" [1]. Складний і суперечливий взаємозв'язок цих складових суспільного життя і визначає у кінцевому підсумку структуру та основні характеристики соціально-екологічних відносин, якісні ознаки системи "суспільство-природа".

Крім екологічної діяльності, значний вплив на структуру і основні риси соціально-екологічних суспільних відносин здійснюють духовні чинники. Свого часу відомий німецький соціолог та економіст М. Вебер акцентував увагу на обґрунтуванні теорії рівнозначності матеріальних і духовних детермінант у суспільному розвитку [2]. Економічні чинники, за М. Вебером, необхідно розглядати нарівні з іншими – політичними, культурними, духовними, а не як визначальні. Жоден з чинників суспільного життя не варто абсолютизувати, оскільки духовні чинники зумовлюють розвиток економіки не меншою мірою, ніж економіка розвиток духовної сфери.

Сама екологічна діяльність, як і будь-яка діяльність взагалі, неможлива поза свідомістю, духовними виявами, які, у свою чергу, є атрибутами цієї діяльності. Духовні чинники – екологічна свідомість та екологічна культура – здійснюють, поряд з суто діяльнісними чинниками, істотний вплив на процеси формування й функціонування соціально-екологічних суспільних відно-